

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-415-3-14>

**PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS
OF PHYSICAL EDUCATION OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN
WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА**

Kovtun A. O.

*Candidate of Biological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Theory and Methods
of Physical Education
Prydniprovsk State Academy of Physical
Culture and Sport
Dnipro, Ukraine*

Ковтун А. О.

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
фізичного виховання
Придніпровська державна академія
фізичної культури і спорту
м. Дніпро, Україна*

Demyanov V. V.

*Postgraduate Student
of the 1th year of study,
Prydniprovsk State Academy of Physical
Culture and Sport
Dnipro, Ukraine*

Дем'янов В. В.

*аспірант 1-го року навчання
Придніпровська державна академія
фізичної культури і спорту
м. Дніпро, Україна*

Психолого-педагогічна робота з дітьми з розладами аутистичного спектра (РАС) набуває на сучасному етапі розвитку фізичного виховання надзвичайної актуальності. Велика увага приділяється поглибленому вивченню особливостей психофізичного стану дітей з РАС, їх когнітивних можливостей, а також особливостям формування у них пізнавальних процесів, психічних функцій, рухових вмінь та навичок, розвитку емоційно-вольової сфери, соціальної адаптації, комунікативної поведінки, що має велике науково-практичне значення. Діти з РАС багато років були позбавлені доступних для інших осіб форм фізичної культури і спорту, оскільки аутизм є надзвичайно складною проблемою як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Проблема аутизму вивчалась і висвітлювалася в науковій літературі протягом багатьох століть. В основному це були зарубіжні дослідження (Н. Asperger, Л. Bender, М. Bristol, С. Harris, В. Hermelin, Л. Kanner etc.). Важливо зазначити, що в останнє десятиріччя в Україні спостерігається зацікавленість цією проблемою як науковцями, так і практиками (К. Островська, Д. Шульженко, М. Породько, Л. Галаманжук та інші).

Фізичне виховання дітей з РАС буде важливою частиною їхньої освітньо-реабілітаційної траєкторії, найбільш сприятливої для кожної дитини [1, 2, 3, 4].

Мета дослідження – аналіз і узагальнення даних літературних джерел щодо сучасних психолого-педагогічних аспектів фізичного виховання молодших школярів з РАС.

Дослідження проводились у Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту. У процесі дослідження використано метод аналізу, систематизації й узагальнення науково-методичної та спеціальної літератури.

Аутистичний розлад є важкою формою патології розвитку, що характеризується порушеннями соціальних, комунікативних і мовленнєвих функцій, а також наявністю нетипових інтересів та форм поведінки. Більшість дослідників вважає, що аутизм є наслідком особливої патології, в основі якої лежить недостатність роботи центральної нервової системи. Аутизм проявляється у відсутності чи у значному зниженні контактів, «втєчі» у свій внутрішній світ [2].

У руховій сфері дитини з РАС відзначається порушення моторики, незграбність довільних рухів. Багато рухів дітей можуть мати стереотипний характер. Вони кружляють, гойдаються, змахують руками, плескають у долоні тощо. Ця гіперактивність змінюється періодами нерухомості. Діти часто ходять навшпиньках у період збудження [3].

Особливості проявів аутизму, рівень зниження психофізичних здібностей та інші індивідуальні характеристики дітей з РАС можуть бути у різноманітних комбінаціях і мати різні ступені важкості. Діти можуть бути цілковито занурені у власний світ та відсторонені від оточення, або ж у них можуть спостерігатися мінімальні аутистичні прояви. Результати спостережень практиків свідчать, що навіть у найскладніших випадках проявів аутизму навчання, зокрема фізичне виховання, дітей стає можливим у разі створення необхідних умов, завдяки яким вони зможуть засвоїти раніше недоступні їм способи взаємодії з навколишнім світом, стати більш самостійними й опанувати окремі навчальні прийоми [1].

На основі аналізу літературних джерел [1, 2, 3, 4] нами було розроблено педагогічні прийоми реалізації фізичного виховання молодших школярів з РАС:

- на початку занять педагогам важливо налагодити контакт з дитиною;
- під час розроблення календарного планування з фізичного виховання вчителям варто враховувати наявний рівень знань, рухових вмінь і навичок школяра, рівень розвитку його психофізичного стану;
- не карати дітей за неадекватну поведінку (наприклад, крик, стереотипні рухи, сміх тощо), яка може свідчити про перевтому, появу

напруження через незрозумілість ситуації для дитини, бути її реакцією на сильні подразники;

- потрібно з'ясовувати вміння дитини застосовувати ці знання на практиці при виконанні рухових завдань;

- постійно підтримувати і заохочувати дітей на заняттях з фізичного виховання;

- допомагати дитині встановлювати контакти з однолітками та вчителем на занятті з фізичного виховання;

- навчати керувати власною поведінкою під час спілкування, правильно вступати у процес взаємодії, підтримувати спілкування;

- у разі порушення мовлення у дитини, вчити оптимально використовувати засоби допоміжної комунікації, невербальні комунікативні засоби;

- добирати зрозумілі для дитини рухові завдання і давати мінімальні вказівки щодо їхнього виконання;

- використовувати різні види візуальної підтримки (малюнки, правила, алгоритми дій тощо);

- використовувати корекційні фізичні вправи в залежності від індивідуального психофізичного стану дитини;

- встановити правила поведінки, яких має дотримуватися дитина на занятті з фізичного виховання;

- вчити дітей поважати педагога та орієнтуватися на нього, не дозволяти дитині маніпулювати собою;

- фіксувати ситуації, коли у дитини з'являється проблемна поведінка, щоб у подальшому можна було б уникнути її;

- визначати перешкоди, які заважають дитині адаптуватися о процесу фізичного виховання;

- поступово збільшувати кількість завдань, які потрібно виконати;

- говорити чіткіше і повільніше, а також давати дитині більше часу на виконання завдання.

Успішність фізичного виховання молодших школярів з РАС залежить від готовності вчителів фізичної культури до роботи з цією категорією дітей, але передусім від їх уміння враховувати особливості психофізичного стану дитини та використовувати педагогічні прийоми для його покращення в процесі фізичного виховання.

Література:

1. Галаманжук Л., Чопік О. Особливості індивідуального підходу до учнів з розладами спектру аутизму в умовах інклюзивної освіти. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2020. №18. С. 17–24.

2. Островська К. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом : монографія. Львів : Тріада-плюс, 2012. 520 с.
3. Породько М., Шульженко Д. Психомоторний розвиток дітей старшого дошкільного віку з аутистичним спектром порушень. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Т. 4. № 31. С. 262–269.
4. Юрченко Л. О., Олтаржевська Л. В., Малюченко Т. А. Діти з розладами аутистичного спектра : план корекційно-розвиткової роботи. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 104 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-415-3-15>

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL RECREATION IN UKRAINE

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ В УКРАЇНІ

Moroz Yu. M.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of Physical
Education and Psychological And
Pedagogical Disciplines
Uman National University
of Horticulture
Uman, Ukraine*

Мороз Ю. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри фізичного
виховання та психолого-педагогічних
дисциплін
Уманський національний університет
садівництва
м. Умань, Україна*

За часів незалежності України у сфері фізичної культури склалася принципово нова ситуація. Низький стан здоров'я населення, пов'язаний із негативними факторами, не задовільним рівнем рухової активності вимагає невідкладних заходів для подолання кризи у фізичному вихованні населення нашої країни. В умовах які склались, виникла потреба у зростанні соціального запиту на кваліфікованих фахівців, які на високому рівні володіють повним об'ємом знань в медицині, психології, фізичній культурі, економіці, а також організа-торськими та методичними вміннями, які сприяють організації та про-веденню фізкультурної, оздоровчої і рекреаційної роботи з населенням різних вікових груп. Фізична культура як самостійна галузь, яка передбачає реалізацію соціальних, оздоровчих, виховних, освітніх та